



Budjettiosasto
Rakenneyksikkö

Työrauhaa koskevien lainsäädäntömuutosten työllisyysvaikutukset

Hallituksen esitys HE 12/2024 sisältää muutoksia työrauhalainsäädäntöön. Esityksessä ehdotetaan työrauhan rikkomisesta tuomittavien hyvityssakkojen korottamista, suhteettomien myötätuntotyötaistelujen rajoittamista, poliittisten työnseisausten enimmäiskeston rajaamista 24 tuntiin ja muiden poliittisten työtaistelutoimien enimmäiskeston rajaamista kahteen viikkoon sekä työtaistelutoimiin liittyvän ilmoitusvelvollisuuden laajentamista.

- Hallituksen esityksessä työ- ja elinkeinoministeriö on arvioinut, että ehdotettujen muutosten työllisyysvaikutus olisi kokonaisuudessaan korkeintaan joidenkin satojen henkilötyövuosien suuruinen
- Hallituksen esityksen sisältämän arvion mukaisesti VM odottaa kyseisten muutosten työllisyysvaikutusten olevan vähäinen

Hallituksen esityksen mukainen arvio työllisyysvaikutuksesta

Hallituksen esityksessä työ- ja elinkeinoministeriö on arvioinut, että ehdotettujen lakimuutosten työllisyysvaikutus olisi kokonaisuudessaan todennäköisesti korkeintaan joidenkin satojen henkilötyövuosien suuruinen johtuen siitä, että esityksen kansantaloudellinen vaikutus arvioidaan melko vähäiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö on hallituksen esityksessä arvioinut, että ehdotettujen muutosten työllisyysvaikutukset muodostuisivat kahta kautta. Suora työllisyysvaikutus syntyisi, kun työssä jo olevien tehdyt työtunnit kasvaisivat työtaisteluiden vähenemisen myötä. Hallituksen esityksessä on arvioitu, että ehdotetut muutokset vähentäisivät työtaisteluihin menetettyjä työpäiviä 5–10 prosentilla. Hallituksen esityksen mukaan tämä tarkoittaisi tehtyjen työtuntien kasvua 130 000–260 000 tunnilla per vuosi, mikä vastaisi noin 90–170 henkilötyövuotta.

Hallituksen esityksessä on lisäksi arvioitu, että muutokset voisivat epäsuorasti tukea työllisyyttä muun muassa investointivarmuuden ja yritysten kansainvälisen kilpailuaseman parantumisen kautta. Kokonaisuudessaan epäsuorat vaikutukset on arvioitu melko rajallisiksi perustuen siihen, että ehdotettujen muutosten arvioitu vaikutus lakkopäivien määrään on varsin maltillinen.

Aiheeseen liittyvä tutkimuskirjallisuus

Valtaosa työtaisteluita ja työtaisteluoikeutta koskevasta empiirisestä taloustieteellisistä tutkimuskirjallisuudesta on 1990-luvulta tai sitä vanhempaa, tutkimusaineistojen ollessa vielä aiemmalta ajalta. Näin ollen tutkimuskirjallisuus on pääosin ajalta, jolloin institutionaalinen ympäristö on ollut varsin erilainen kuin nykyään eivätkä tutkimusmenetelmät ole olleet yhtä kehittyneitä.

Tutkimuskirjallisuutta on erityisesti Kanadasta. Työllisyyden sijaan tutkimuksissa on useimmiten¹ tarkasteltu esimerkiksi työtaisteluihin ja työtaisteluoikeuteen liittyvän lainsäädännön yhteyttä lakkojen määrään ja

¹ Budd (2000) tutkimus, jossa on tarkasteltu lakon aikaisen korvaavan työvoiman käyttöä koskevan lainsäädännön vaikutuksia työllisyyteen Kanadassa, on tästä poikkeus

kestoon sekä palkkoihin² sekä lakkojen ja palkkakehityksen välistä yhteyttä. Tiedossa ei ole empiiristä tutkimusta toimista, jotka olisivat vertailukelpoisia tässä muistiossa tarkastelluille lakimuutoksille. Kokonaisuutena tutkimuskirjallisuutta, joka olisi sovellettavissa ehdotettujen muutosten työllisyysvaikutusten arviointiin, ei näin ollen ole tiedossa.

Työllisyysvaikutuksista

Vuotuinen vaihtelu työtaistelujen vuoksi menetetyissä työpäivissä on suurta. Tilastokeskuksen työtaistelutilaston mukaan työtaistelujen vuoksi (kaikki syyt) menetetyt työpäivät ovat vaihdelleet vuosina 2000–2022 noin 6 600 ja 962 600 päivän välillä (ks. Kuva 1). Kyseisellä ajanjaksolla menetettyjen työpäivien lukumäärä on ollut keskimäärin n. 169 100/vuosi. Tämä vastaa noin 0,001%–0,17% ja keskimäärin n. 0,03% vuotuisista työtunneista³. Työtaistelujen vuoksi menetetyt työpäivät tarjoavat yhden karkean tavan arvioida työtaistelujen vuoksi menetettyä työpanosta. Arvio ei huomioi sitä, että työtaistelujen takia menetetyistä työpanoksesta osa voidaan kompensoida lisäämällä työntekoa joko ennen tai jälkeen työtaistelun esimerkiksi ylityöllä. Se ei myöskään huomioi sitä, että joissain tapauksissa työtaisteluilla voi suorien menetettyjen työpäivien lisäksi olla välillisiä vaikutuksia myös muille toimijoille.



Kuvio 1: Työtaistelut, menetetyt työpäivät; Lähde: Tilastokeskus, työtaistelutilasto

Hallituksen esityksessä on arvioitu, että ehdotettujen lakimuutosten myötä työtaisteluiden vuoksi menetetyt työpäivät vähenisivät noin 5–10 prosenttia. Keskeisen suoran työpanosvaikutuksen voidaan ajatella syntyvän sitä kautta, että työssä jo olevien työtunnit kasvaisivat (intensiivinen marginaali), kun työtaistelujen vuoksi menetetyt työpäivät vähenisivät ehdotettujen muutosten myötä. Työtaistelujen vuoksi menetettyjen työpäivien

² esim. Budd (1996) tarkastelee lakon aikaisen korvaavan työvoiman käyttöä koskevan lainsäädännön vaikutuksia lakkoaktiivisuuteen Kanadassa; Campolieti ym. (2014) tarkastelevat kollektiivista sopimista koskevan lainsäädännön vaikutuksia lakkoaktiivisuuteen ja palkkaratkaisuihin Kanadassa hyödyntäen aineistoa vuosilta 1978–2008. Tarkasteltu lainsäädäntö pitää sisällään mm. korvaavan työvoiman käyttöä ja entiseen virkaan palauttamista koskevaan lainsäädäntöä sekä lainsäädäntöä koskien "cooling-off" aikaa eli sovittelun jälkeistä ajanjaksoa ennen kuin lakko tai työsulku voi alkaa

³ Olettaen, että työtuntien määrä työpäivää kohden on 7,5

määrä vaihtelee vuosittain merkittävästi, joten normaalia työtaistelujen tasoa on vaikea määrittää. Hallituksen esityksessä arvioitu 5–10 prosentin vähenemä työtaistelujen vuoksi menetetyissä työpäivissä tarkoittaisi tarkastelujakson 2000–2022 keskimääräisiin menetettyihin työpäiviin soveltaen n. 8 500–16 900, vuosien 2013–2022 keskimääräisiin menetettyihin työpäiviin pohjautuen 9 900–19 700 ja vuosien 2018–2023 keskimääräisiin menetettyihin työpäiviin pohjautuen 17 700–35 300 työtaistelujen vuoksi menetettyä työpäivää vähemmän. Henkilötyövuosiksi muunnettuna⁴ vastaavat arviot tarkoittaisivat noin 40–70, 40–90 ja 80–160 henkilötyövuoden lisäystä vuotuisessa työpanoksessa (jo töissä olevien ihmisten osalta).

Teoriassa työtaisteluoikeuden rajauksilla voi suoran työpanosvaikutuksen lisäksi olla myös epäsuoria työllisyysvaikutuksia. Toisin sanoen teorian valossa on mahdollista, että työtaisteluiden väheneminen heijastuisi positiivisesti esimerkiksi yritysten kilpailukykyyn ja sitä kautta yritysten saamiin tilauksiin sekä edelleen työvoiman kysyntään. Koska ehdotettujen muutosten arvioitu suora työpanosvaikutus on koko talouden mittakaavassa pieni (esimerkiksi tarkasteluajanjaksolla 2018–2022 työtaistelujen vuoksi menetettyjen työpäivien pohjalta laskettuna noin 0,003%–0,006% suhteessa koko talouden vuotuisen kokonaistyöaikaan⁵), jää mahdollinen epäsuora vaikutus työllisyyteen kuitenkin todennäköisesti vähäiseksi.

Yllä olevan valossa VM odottaa muutosten työllisyysvaikutuksen olevan vähäinen työ- ja elinkeinoministeriön laatiman hallituksen esityksen mukaisesti.

Lähteet

Budd, John W. (1996). Canadian Strike Replacement Legislation and Collective Bargaining: Lessons for the United States. *Industrial Relations: A Journal of Economy and Society*, 35: 245-260.

Budd, John W. (2000). The effect of strike replacement legislation on employment. *Labour Economics*, Vol. 7, Issue 2: 225-247.

Campolieti, M.; Hebdon, R.; Dachis, B. (2014). The Impact of Collective Bargaining Legislation on Strike Activity and Wage Settlements. *Industrial Relations*, Vol. 53, Issue 3: 394-429.

⁴ olettaen, että $htv=7,5h/pv \cdot 228$ $pv=1710$ h

⁵ olettaen työajaksi 7,5h/pv ja ottaen vertailukohdaksi vuoden 2022 tehdyt työtunnit